

Besluit van Gedeputeerde Staten van Utrecht

Onderwerp	Ontheffing beheer en schadebestrijding	Datum	2 februari 2023
Zaaknummer	Z2022-00000490	Team	Vergunningverlening Natuur en Landschap
Briefnummer	D2023-00000648	Van	Servicebureau
Uw referentie	-	Telefoonnr.	030 258 91 11
Ontvangstdatum	19 september 2022	E-mail	servicebureau@provincie-utrecht.nl
Bijlage	Voorschriften		

Besluit van Gedeputeerde Staten van Utrecht op de aanvraag van 19 september 2022 van de Stichting Faunabeheereenheid Utrecht te Renswoude om ontheffing in het kader van artikel 3.3 eerste lid van de Wet natuurbescherming (hierna: wet).

1. Besluit

Gelet op het bepaalde in artikel 3.3, eerste lid, en 3.17, eerste lid, van de wet en het Beleidskader Wet natuurbescherming provincie Utrecht 2017, hebben wij besloten u:

Ontheffing te verlenen van de verbodsbepalingen genoemd in;

- artikel 3.3, eerste lid van de wet voor het doden van de spreekw met een geweer, ter ondersteuning van verjaagacties ter voorkoming van belangrijke schade aan landbouwgewassen;
- artikel 3.26, tweede lid, aanhef en onder a, van de wet juncto artikel 3.12, eerste lid, aanhef en onder a en b, van het Besluit natuurbescherming (hierna: Bnb), voor wat betreft onder andere het gebruik van een geweer op jachtvelden met een aaneengesloten oppervlakte van minder dan 40 hectare per jachthouder;
- ontheffing wordt verleend voor de duur van het Faunabeheerplan 2019-2025 (hierna: FBP).

2. Omschrijving van de aanvraag

Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 3.1, 3.3, 3.4, en 3.26 van de wet en voor de duur van het FBP. De ontheffingsaanvraag ziet op het doden van de spreekw met een geweer, ter ondersteuning van verjaagacties vanaf een uur voor zonsopgang tot een uur na zonsondergang, dit in het belang van beperking en voorkoming van belangrijke schade aan landbouwgewassen in de periode 1 juni t/m 31 oktober. De ontheffingsaanvraag heeft uitsluitend betrekking op percelen met hoogstam kersenteelt welke in beheer zijn van ondernemers binnen het werkgebied van de Faunabeheereenheid Utrecht. Voor betreffende percelen dient te worden aangetoond dat sprake is van historische landbouwschade veroorzaakt door spreekuwen met behulp van taxatierapporten opgesteld door een hiertoe een erkende schadetakateur. De noodzaak voor ontheffingverlening ten behoeve van de bestrijding van schade veroorzaakt door de spreekw wordt ook beschreven in het FBP in Hoofdstuk 18.5.

3. Geschiedenis

Na het gereedkomen van het FBP heeft de Faunabeheereenheid Utrecht op 1 juli 2020 een initiële aanvraag ingediend om ontheffing van het bepaalde in artikel 3.3 eerste lid van de wet voor het doden van spreeuwen met een geweer ter ondersteuning van verjaagacties in het belang van het voorkomen of beperken van belangrijke schade aan fruitpercelen en agrarische percelen met olifantsgras. Bij besluit van 27 augustus 2020 (nr. 8212FB5D) hebben wij de gevraagde ontheffing verleend. Op 6 september 2020 is hierop bezwaar ingediend. Bij beslissing op bezwaar van 8 juni 2021, nummer 8225BCB7 hebben wij de ingediende bezwaren gedeeltelijk gegrond verklaard. Op 17 juni 2021 (nummer 82275448) hebben wij daarom een nieuw besluit genomen, welk besluit op 8 juli 2021 (nummer 8228378D), op aanvraag van de Faunabeheereenheid Utrecht, vanwege een onvolkomenheid werd gewijzigd.

Bij schrijven van 19 juli 2021 werd beroep ingesteld tegen het gewijzigde besluit van 8 juni 2021. Op 10 maart 2022 heeft de Rechtbank Midden-Nederland in deze zaak een tussenuitspraak gedaan (nr. CLI:NL:RBMNE:2022:1008), waarin deze tot het oordeel kwam dat:

- een reële dreiging van belangrijke schade aan fruitpercelen onvoldoende was onderbouwd;
- de ontheffing te ruim was aangezien bij laagstamboomgaarden overnetten een kostenefficiënte en effectieve maatregel is. Voor deze percelen is er dan ook sprake van een andere bevredigende oplossing;
- de noodzaak voor ondersteunend afschot bij percelen die niet kunnen worden overnet voldoende is onderbouwd;
- dat ter beoordeling van de vraag of de staat van instandhouding zal verslechteren het ORNIS-criterium toegepast mag worden maar dat wij zijn uitgegaan van een onjuiste berekening;
- niet gebleken is dat de ontheffing in strijd is met andere regelgeving;
- enkele voorschriften uit de ontheffing onvoldoende duidelijk of niet kenbaar zijn.

Wij werden hierbij in de gelegenheid gesteld om, met inachtneming van de overwegingen en aanwijzingen in de tussenuitspraak, geconstateerde gebreken in de beslissing op bezwaar van 8 juni 2021 te herstellen. In reactie hierop en onder andere bij gebrek aan informatie met betrekking tot historische schadegegevens hebben wij aangegeven hiervan geen gebruik te zullen maken.

Bij (eind)uitspraak van 29 april 2022 (nr. UTR 21 / 3005 NATUUR V174) heeft de Rechtbank Midden-Nederland het beroep gegrond verklaard, de beslissing op bezwaar vernietigd en het primaire besluit geschorst tot 2 weken na de datum waarop wij een nieuwe beslissing op bezwaar hebben genomen.

De rechtbank schorst in haar uitspraak het besluit van 27 augustus 2020 (nr. 8212FB5D). Dit besluit is echter vervangen door het besluit van 17 juni 2021 (nummer 82275448). Wij gaan er dan ook van uit dat dit een verschrijving is en de schorsing betrekking heeft op het laatstgenoemde besluit. Gelet op de (eind)uitspraak van de rechtbank dienden wij ons opnieuw over het bezwaarschrift van de bezwaarmakers te buigen en hebben hierop besloten:

- het bezwaarschrift, ingediend tegen de ontheffing van 17 juni 2021 (nummer 82275448) gegrond te verklaren;
- de ontheffing van 17 juni 2021 (nummer 82275448), zoals gewijzigd bij besluit van 8 juli 2021 (nummer 8228378D) in te trekken.

Voorliggend besluit namen wij op basis van de laatste aanvraag van De Faunabeheereenheid Utrecht, ingediend op 19 september 2022, met als aanleiding het gereedkomen van taxatierapporten van een onafhankelijke schadetaxateur. Hierdoor is volgens de aanvrager een reële schadedreiging duidelijk aantoonbaar. In dit besluit is zoveel mogelijk rekening gehouden met bovengenoemde tussenuitspraak van de Rechtbank Midden-Nederland van 10 maart 2022.

4. Toetsingskader

Op grond van artikel 3.1 van de wet is het verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn¹ te doden of te vangen.

¹ Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand.

Ingevolge artikel 3.3 van de wet, hetgeen van toepassing is op het verbod ingevolge artikel 3.1 van de wet, is het mogelijk om een ontheffing voor het doden van spreeuwen te verlenen indien wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort;
- Deze is nodig bijvoorbeeld in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid, in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer, ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen etc.;
- Er bestaat geen andere bevredigende oplossing.

In deze ontheffing zijn voorschriften opgenomen over: de middelen, installaties of methoden voor het vangen of doden, waarbij enkel het gebruik wordt toegestaan van bij algemene maatregel van bestuur aangewezen middelen, installaties of methoden.

Volgens artikel 3.17 van de wet kan Gedeputeerde Staten ontheffing verlenen ten behoeve van de beperking van een populatie van vogels als bedoeld in artikel 3.1 van de wet, waaronder de spreeuw, indien deze beperking nodig is ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen. Ontheffing wordt verleend aan de Faunabeheereenheid Utrecht die handelt overeenkomstig het daarvoor vastgestelde en goedgekeurde FBP en op basis van voortschrijdend inzicht sedertdien.

In artikel 3.25, eerste lid, van de wet is bepaald dat bij het verlenen van een ontheffing de middelen worden aangewezen die voor het vangen en doden van dieren mogen worden gebruikt. Op grond van het derde lid van dit artikel worden slechts middelen aangewezen die nadelige gevolgen voor het welzijn van dieren voorkomen, dan wel beperken.

Op grond van artikel 3.26 van de wet is het verboden een geweer te gebruiken ter uitoefening van het bepaalde bij of krachtens deze wet op gronden, niet zijnde een jachtveld dat voldoet aan bij krachtens algemene maatregel van bestuur gestelde regels.

Ingevolge artikel 3.12 van het Bnb heeft een jachtveld als bedoeld in artikel 3.26 van de wet een aaneengesloten oppervlakte van ten minste 40 hectare, per jachthouder die in zijn hoedanigheid als jachthouder gerechtigd is tot het uitoefenen van de jacht in dat jachtveld, alsmede zodanige afmetingen dat in een jachtveld een cirkel met een straal van ten minste 150 meter kan worden beschreven.

Op basis van artikel 3.26, derde lid, van de wet kan ontheffing worden verleend van artikel 3.12 van het Bnb.

5. Toetsing beheer en schadebestrijding

Staat van instandhouding

Achtergrondinformatie spreeuw

De spreeuw (*Sturnus vulgaris*) is een in Nederland algemeen voorkomende broedvogel die ook buiten de broedtijd in grote aantallen voorkomt (Sovon Vogelonderzoek Nederland, hierna: Sovon). Spreeuwen broeden in holten (bomen, nestkasten, gebouwen) en produceren jaarlijks twee legfels van 4 tot 6 eieren. Het voedsel bestaat tijdens de broedperiode voornamelijk uit insecten terwijl daarbuiten ook veel bessen en vruchten worden gegeten. In de nazomer en herfst wordt de Nederlandse populatie aangevuld met grote aantallen spreeuwen uit Oost- en Noordoost-Europa. Spreeuwen vormen dan groepen van (tien)duizenden exemplaren. Op slaapplekken komen soms groepen van meer dan 100.000 exemplaren voor. Tijdens de piek van de najaarstrek kunnen over heel Nederland tot 2 miljoen spreeuwen in één week doortrekken.

Populatie: omvang & ontwikkeling

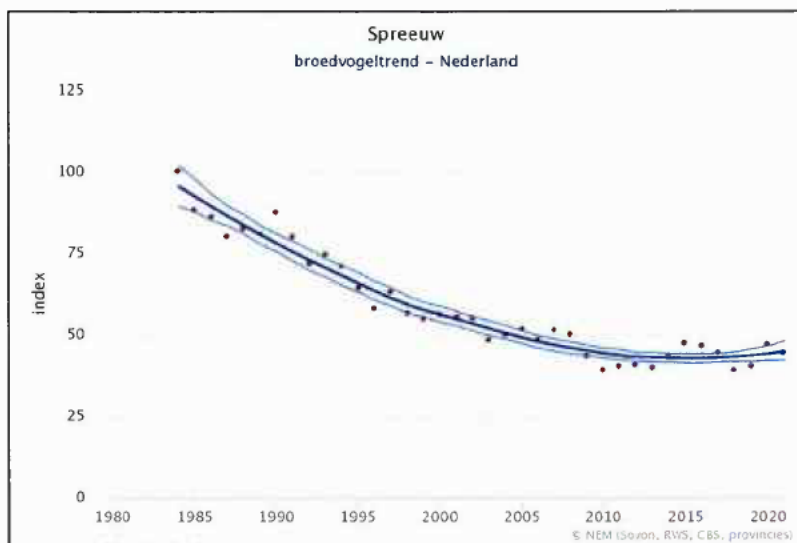
Sovon heeft voor de jaren 2018-2020 de Nederlandse broedvogelpopulatie op 400.000-700.000 paren geschat. Het aantal broedparen samen met hun aanwas zorgen voor relatief grote aantallen spreeuwen gedurende de zomerperiode. Landelijk is de broedvogelpopulatie de afgelopen decennia flink achteruitgegaan, hetgeen grafisch wordt weergegeven in figuur 1 (index), maar deze laat in de laatste 12 jaar een bescheiden maar significante toename zien (Sovon). Oorzaak van de afnemende populatie in de afgelopen decennia wordt toegeschreven aan een verslechterde overleving van jonge spreeuwen, mogelijk als gevolg van een minder aanbod aan geschikt foerageergebied c.q. habitat en een toename in predatiedruk (Versluijs et al., 2016).

Sinds 1980 is tevens sprake van een significante afname volgens de niet-broedvogeltrend. Ook voor de niet-broedvogelpopulatie van deze soort geldt dat in de laatste 12 jaar sprake is van een significante toename

(Sovon). De broedvogeltrend voor de provincie Utrecht van Sovon (2021) indiceert geen significante aantalsverandering gedurende de laatste 12 jaar.

Het aantal spreeuwen in de provincie Utrecht is niet exact bekend. Ervan uitgaande dat de broed-dichtheid in de provincie Utrecht vergelijkbaar is met die in heel Nederland² is de omvang van de broedpopulatie in de provincie Utrecht als volgt te herleiden: Het (land)oppervlak van Nederland is 34.000 km². De oppervlakte van de provincie Utrecht is ongeveer 1.500 km², ongeveer 4,5% van de totale landoppervlakte van Nederland.

Uitgaande van een landelijk gemiddeld aantal broedparen van 550.000 is dit te vertalen naar 24.750 broedparen in Utrecht, hetgeen gelijk staat aan 49.500 broedende individuele spreeuwen. Uitgaande van dit aantal broedparen, het percentage succesvolle nesten van 85 (Sovon) en een gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per succesvol nest van 4,8 (Sovon), vliegen er in de ontheffingsperiode ongeveer 100.980 jonge spreeuwen uit in de provincie Utrecht. Tezamen met de 49.500 oudervogels bedraagt de Utrechtse populatie circa 150.480 spreeuwen. Bij de totstandkoming van dit aantal is geen rekening gehouden met een onbekend aantal niet-broedende spreeuwen.

Figuur 1: Aantalsontwikkeling (index), broedvogelpopulatie (bron: Sovon)

Verspreiding en toekomstperspectief

De spreeuw komt voor in geheel Nederland, echter is het meest talrijk op het boerenland met veel gras en in stedelijk gebied met gazons (Sovon). Het verspreidingsgebied van de broedvogelpopulatie is in de afgelopen jaren nauwelijks veranderd. De soort neemt het sterkst af in de bossen en in het stedelijk gebied (van Turnhout & van den Bremer 2013). Sovon beoordeeld de verspreiding van de broedvogelpopulatie als 'matig ongunstig' en die van de niet-broedvogelpopulatie als 'gunstig'. Het toekomstperspectief voor de spreeuw als broedvogel is 'matig ongunstig' en als niet-broedvogel 'gunstig'.

Staat van instandhouding van de spreeuw algemeen

De landelijke indicatieve staat van instandhouding van de spreeuw is voor broedvogels gekenmerkt als 'matig ongunstig'. Dit in tegenstelling tot de landelijke indicatieve staat van instandhouding van de niet-broedvogels, deze is namelijk gekenmerkt als 'gunstig'.

ORNIS-criterium

De Nederlandse rechter hanteert bij soortenbescherming steeds vaker de 1 procent mortaliteitsnorm. Dit houdt in dat indien een effect van een initiatief minder is dan 1 procent van de jaarlijkse natuurlijke sterfte van de soort er geen aantoonbaar effect is op de populatieomvang van de soort en er daardoor dus ook geen aantasting is van de staat van instandhouding van de soort. Deze 1 procentnorm is ook wel bekend als het ORNIS-criterium, omdat het ORNIS-comité dit criterium in het verleden formuleerde ten behoeve van het begrip 'kleine hoeveelheden' uit de Vogelrichtlijn.

De gemiddelde jaarlijkse sterfte is te herleiden uit de publicatie van Versluijs et al. (2016) waarin wordt aangegeven dat de sterfte onder jonge vogels in Nederland vele malen groter is dan onder oudere vogels. Dit wordt vooral bepaald door voedselgebrek gedurende de eerste winter. Jonge vogels kunnen minder efficiënt voedsel zoeken en zijn zwakker in de concurrentie met oudere vogels. Gedurende het eerste levensjaar overleeft daarom slechts 12% van de jonge vogels. Jaarlijks vliegen zoals hierboven bepaald circa 100.980 jonge spreeuwen uit. Hiervan sterft ongeveer 88% in het eerste levensjaar (circa 88.862 jonge vogels).

De jaarlijks overleving onder oudervogels wisselt sterk tussen de jaren maar bedraagt gemiddeld 60 procent, hetgeen inhoudt dat veertig procent jaarlijks sterft. Dat zijn, als alleen wordt uitgegaan van de broedende spreeuwen,

² zie dichthedenkaart SOVON website: <https://stats.sovon.nl/stats/soort/15820>.

19.800 volwassen spreeuwen. Het totaal aantal spreeuwen van de broedpopulatie dat jaarlijks in de provincie Utrecht sterft bedraagt hierdoor naar schatting circa 108.662 individuen.

Reële schadedreiging

Algemeen

Spreeuwen kunnen schade veroorzaken aan zacht fruit, druiven, pit- en steenvruchten, riet- en griendteelt en olifantsgras. Eind mei nemen de aantallen spreeuwen toe als gevolg van het in korte tijd uitvliegen van grote aantallen jongen. In de fruitteelt kan dan schade optreden in de vorm van vraat- en pikschade, vervuiling en vernieling door takbreuk. Aangepikte vruchten gaan rotten en kunnen hierdoor het overige fruit aantasten. In het najaar verzamelen spreeuwen zich in grote groepen die uit (tien)duizenden exemplaren kunnen bestaan. Gedurende de nacht zoeken ze een gemeenschappelijke slaapplek in onder andere percelen van riet-, griendteelt en olifantsgras. Door de grote aantallen gaan de gewassen plat liggen waardoor rotting inzet en het gewas verloren gaat.

Schademelding, tegemoetkoming in schade

BIJ12/Faunazaken behandelt namens de 12 provincies tegemoetkomingsaanvragen bij schade door in het wild levende dieren aan landbouwgewassen. BIJ12/Faunazaken presenteert de schadecijfers in zogeheten schadejaren. Een schadejaar loopt van 1 november tot 1 november het jaar daarop volgend. De beoordeling door BIJ12/Faunazaken van aanvragen voor tegemoetkoming met betrekking tot een schadejaar kan worden gedaan na afloop van het betreffende schadejaar.

Getaxeerde schadebedragen door BIJ12/Faunazaken geven slechts een zeer beperkte weergave van de schade die wordt veroorzaakt door spreeuwen in de provincie Utrecht. Redenen hiervoor zijn:

- De taxaties zijn uitgevoerd door BIJ12/Faunazaken nadat een grondgebruiker een aanvraag tegemoetkoming faunaschade heeft ingediend bij BIJ12/Faunazaken. In de beheerperiode voorafgaande aan het gereedkomen van een nieuw FBP is alleen schade veroorzaakt door spreeuw in de fruitsector en aan olifantsgras getaxeerd (figuur 2).
- Niet in aanmerking voor een tegemoetkoming komt schade door vogels aan bessen- en kleinfruitteelt, kersen, druiven en wijnbouw.
- De schadecijfers tot 2015 zijn onvolledig, omdat de spreeuw tot 2015 een provinciaal vrijgestelde diersoort was. Schade veroorzaakt door spreeuwen kwam toen algeheel niet in aanmerking voor een tegemoetkoming.

Officieel werd in 2017 is voor € 7.832,50 aan schade veroorzaakt door de aanwezigheid van grote groepen overnachtende spreeuwen in olifantsgras. Deze percelen bevonden zich in het werkgebied van de Wildbeheereenheid Kromme Rijn. Figuur 2 geeft een overzicht van de totale schade veroorzaakt door de spreeuw in de provincie Utrecht die over de betreffende periode officieel door BIJ12/Faunazaken aan deze soort wordt toegeschreven.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Gewassen						
Appels (€)	319	-	-	0	0	-
Peren (€)	807	-	-	0	0	-
Olifantsgras (€)	0	0	0	0	0	7.833
Totaal (€)	1.126	0	0	0	0	7.833

Figuur 2: Overzicht van de getaxeerde schade veroorzaakt door spreeuwen per jaar (Bron: BIJ12/Faunazaken)

Schade hoogstam kersenteelt in de provincie Utrecht

Voor schade aan onder andere kleinfruit en steenvruchten wordt al geruime tijd geen tegemoetkoming meer verstrekt en bij pitvruchten (zoals appels en peren) slechts beperkt. Hiernaast geldt dat door BIJ12/Faunazaken per schadedossier kosten in rekening worden gebracht aan de melder hiervan. Als gevolg hiervan wordt schade veroorzaakt door spreeuw normaliter niet of nauwelijks gemeld en getaxeerd. Niet-getaxeerde schade wordt niet geregistreerd door BIJ12/Faunazaken.

De in figuur 2 geregistreerde en in het FBP opgenomen schade betreft dan ook een grove onderschatting van de werkelijk door spreeuw aangerichte schade. Deze stelling kan verder worden onderbouwd door de resultaten die

voorkomen uit het initiatief van kersentelers binnen de provincie Utrecht. Naar aanleiding van het schorsen van de vigerende ontheffing spreekw in de uitspraak van de Rechtbank Midden/Nederland van 29 april 2022 hebben deze voor eigen rekening opdracht verstrekt aan een onafhankelijke taxateur (Wiberg Taxaties B.V.) om de schade veroorzaakt door spreekw op hun percelen met uitsluitend hoogstam kersenteelt over het oogstseizoen 2022 op te nemen. Deze schade bedraagt in totaal circa EUR 156.000, waarmee een claim dat sprake is van reële schadedreiging aan percelen met hoogstam kersenteelt wordt onderbouwd. Deze schade is opgetreden terwijl continue inzet van alternatieve preventieve maatregelen heeft plaatsgevonden: akoestische maatregelen in de vorm van een knalapparaat dat regelmatig wordt verzet en met intervallen knalt, personen die fulltime door de kersenboomgaard lopen om spreekw te verjagen, ballonnen die zijn opgehangen in de bomen en op de meeste percelen is zelfs een bemande uitkijktoren aanwezig van waaruit met trekkoorden geluid en beweging wordt veroorzaakt om spreekw te verjagen.

Preventieve maatregelen

Module Kleine zangvogels BIJ12/Faunazaken³

De 'Faunaschade Preventie Kit Zangvogels' laat zien met welke preventieve maatregelen fruittelers gewasschade door spreekw, lijsterachtigen, mussen en mezen kunnen voorkomen of beperken. Preventieve maatregelen, zowel visuele⁴ als akoestische middelen⁵ werken maar gedurende een korte periode aangezien gewinning ontstaat. Met name in het oogstseizoen, waarin spreekw in grote aantallen voorkomen, zijn genoemde middelen onvoldoende gebleken om schade in voldoende mate te kunnen voorkomen.

In paragraaf 18.6, op pagina 114, van het FBP is te lezen dat uit een literatuurstudie door Buij et al. (2018) volgt dat zangvogels het meest effectief worden geweerd met behulp van netten of via akoestische of visuele afschrik methoden. Met name netten zijn hierbij bewezen effectief. Uit het vastgestelde en onherroepelijke FBP blijkt dat overnetten effectief is om schade aan fruitpercelen te voorkomen, maar dit is een kostbare maatregel. Niettegenstaande de noodzakelijke investeringen vindt laagstam kersenteelt in de regel volledig plaats onder de bescherming van netten c.q. overkapping.

Kersenbomen in de hoogstamteelt kunnen circa 12 meter hoog worden. Hier is overnetten uit bedrijfseconomisch oogpunt geen serieus alternatief. Daarnaast is dit praktisch vaak niet uitvoerbaar: om het overnetten van hoogstamkersenteelt mogelijk te maken is het bouwen van een constructie noodzakelijk. Hiervoor is een vergunning op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht nodig. Niet iedere gemeente verleent hiervoor een vergunning. Hoogstam fruitboomgaarden genieten in gemeentelijk en provinciaal beleid in sommige gevallen aanvullende bescherming uit oogpunt van cultuurhistorische waarden. In afgelopen decennia is het merendeel van deze vorm van fruitteelt verdwenen uit oogpunt van efficiëntie.

Bij alle preventieve maatregelen is het van groot belang deze al vroeg in het jaar te plaatsen om zo het habitat onaantrekkelijk te maken voordat schade ontstaat. Werende middelen als netten zijn slechts toepasbaar in fruitteelt waarbij de investeringen niet in verhouding staan tot de opbrengsten en de schade en geen andere praktisch bezwaren dit verder bemoeilijken.

Verjaging met ondersteunend afschot

De mogelijkheid tot verjaging met ondersteunend afschot kan bij schadedreiging worden ingezet om zo belangrijke schade te voorkomen. Akoestische en visuele middelen hebben een schadebeperkend effect. Afwisseling van werende middelen in combinatie met afschot met het geweer, verhoogt de effectiviteit van de maatregelen. Verjaging met ondersteunend afschot heeft als doel het doden van enkele dieren om zo grote groepen dieren langdurig te verjagen.

Experts (schadeconsulenten BIJ12 Faunazaken; ecooloog Jagersvereniging; Faunabeheereenheid Zuid-Holland; provincie Zuid-Holland, afdeling Water en Groen) wijzen erop dat verjaging met ondersteunend afschot een effectieve manier van verjagen is, effectiever dan andere vormen van verjaging/wering. Bovendien treedt hier geen gewinning op (Guldmond et al., 2016). Volgens experts leggen vogels en zoogdieren de relatie tussen een schot en een soortgenoot die wordt gedood, waardoor het effect van verjaging met afschot sterker wordt dan alleen in de lucht schieten. Dit werkt logischerwijs het beste bij sociaal georganiseerde diersoorten, die in groepsverband foerageren. Het gevolg is dat de bewuste groep niet of minder snel terugkomt naar de plek waar geschoten is.

³ <https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/schade-voorkomen/module-kleine-zangvogels>.

⁴ vlaggen, vogelverschrikkers, ballonnen en flitsmolens.

⁵ Knalapparaten, vogelafweerpistool, kleppermolentjes/rammelblikjes, ratels/krekels, angstkreten, schriklint/-koord en ritsfolie en afdeknetten.

Publicaties die dit onderschrijven zijn onder andere Madsen (1998a en b) en Rey & Liechli (2015). Ook wordt daarin aangegeven dat afschot andere verjagings- en weringstechnieken effectiever maakt. De spreekw is een sociaal georganiseerde en in groepsverbanden foeragerende diersoort en als zodanig heeft ondersteunend afschot daarvan ook een langdurig verjagend effect op voornoemde soort.

Resultaten evaluatie en gevoerd beheer

Row Labels	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Grand Total
Kromme Rijn	3475	3068	529	676	420	556	1019	9743
Lopikerwaard		49						49
Tussen Vecht en Oude Rijn	601	180	532	326	681	725	130	3175
Vecht en Veenstreek					35			35
Grand Total	4076	3297	1061	1002	1136	1281	1149	13002

Figuur 2: Overzicht van aantal gedode spreekw per WBE, 2015- 2021 (bron: FBE).

Verjaging met behulp van ondersteunend afschot komt het meest voor in de regio binnen de provincie Utrecht met de meeste fruitteelt, namelijk in de WBE Kromme Rijn. In 2022 vond geen afschot plaats. In de jaren 2017-2021 was het aantal geschoten spreekw redelijk stabiel op gemiddeld 1.125 individuen.

Duur en perioden

Er wordt ontheffing gevraagd om in de periode van 1 juni t/m 31 oktober gebruik te mogen maken van een geweer bij het uitvoeren van ondersteunend afschot bij verjaging gedurende een uur voor zonsopkomst en een uur na zonsondergang op percelen van hoogstam kersenteelt. Dit is verboden op grond van artikel 3.16, eerste lid, onder a van het Bnb. In artikel 3.26, derde lid van de wet is bepaald dat bij het verlenen van een ontheffing, genoemd in artikel 3.25, eerste lid van de wet, ook ontheffing kan worden verleend van dit verbod. Daarbij dient rekening gehouden te worden met de belangen van veiligheid, volksgezondheid, (dieren) welzijn en milieu.

In het FBP is aangegeven dat het nodig is om in de vroege en late schemer, zijnde een uur voor zonsopgang en een uur na zonsondergang, verjaging met behulp van ondersteunend afschot te uit te voeren. De reden voor gebruik van het geweer voor zonsopgang en na zonsondergang is dat een historisch schadegeval aan olifantsgras werd veroorzaakt door zwermen slapende spreekw. Echter: verjaging met ondersteunend afschot vindt voor zover wij weten uitsluitend plaats in de hoogstam kersenteelt, welke een oogstseizoen kent die begint in juni en eindigt in augustus en die vanzelfsprekend gedeeltelijk afhankelijk is van de weersomstandigheden in het groeiseizoen.

6. Conclusie

Gezien het FBP, het Beleidskader Wet natuurbescherming provincie Utrecht 2017 en gelet op de naar voren gebrachte en hierboven beschreven feiten en omstandigheden, zijn wij van oordeel dat, in het belang van ter voorkoming en beperking van belangrijke schade aan landbouwgewassen, ontheffing kan worden verleend voor ondersteunend afschot.

In een uitspraak van 14 juli 2007 heeft het Hof van Justitie vastgesteld⁶ dat uitzonderingen op de strikte bescherming van dier- en plantensoorten ook mogelijk zijn als de soort zich niet in een gunstige staat van instandhouding bevindt, mits de toe te laten handeling niet tot een verdere verslechtering van de staat van instandhouding van de soort (op populatieniveau en binnen het verspreidingsgebied) leidt en de kansen tot herstel van de soort niet worden belemmerd.

Wij zijn van mening dat de staat van instandhouding door het gebruik van de ontheffing niet zal verslechteren indien het aantal spreekw dat binnen de jaarlijks toegestane periode wordt gedood minder dan één procent van de gemiddelde in Utrecht optredende jaarlijkse sterfte van de broedvogelpopulatie zal zijn. Hiermee wordt voldaan aan het zogenaamde ORNIS-criterium. De Afdeling bevestigd in haar uitspraak⁷ van 7 oktober 2020 dat het ORNIS-criterium gebruikt mag worden

⁶ ECLI:EU:C:2007:341.

⁷ ECLI:NL:RVS:2020:2384, r.o. 9.1 en 9.2.

voor de bepaling van effecten op vogels en dat deze norm ook gebruikt mag worden bij soorten die in een ongunstige staat van instandhouding verkeren. Om deze reden stellen wij een limiet aan het toegestane maximum aantal te doden spreeuwen per jaarlijkse periode. Deze limiet stellen wij gelijk aan 1% van de geschatte gemiddelde jaarlijkse sterfte binnen het totaal aantal spreeuwen van de 'broedpopulatie' (2018-2020, geschatte aantal: 108.662). Een limiet geldt derhalve van 1.087 gedode spreeuwen per jaarlijkse periode. Na het bereiken van de limiet van 1.087 spreeuwen per jaarlijkse periode is het gebruik van deze ontheffing niet langer toegestaan.

Vanwege de toepasbaarheid als maatregel en uit oogpunt van kostenbeheersing vindt overnetten alleen plaats op percelen met laag-, en halfstamfruitbomen. In de hoogstam kersenteelt kan overnetten in alle redelijkheid niet van ondernemers worden verlangd. Wij verwijzen hierbij naar de uitspraak⁸ van de rechtbank Gelderland van 2 augustus 2017, volgens welke er geen effectieve akoestische en visuele middelen zijn voor de bestrijding van vogelschade aan zacht fruit waaronder kersen. De rechtbank bevestigt dat het toepassen van vogel- en hagelnetten ter voorkoming van schade aan fruit toegebracht door vogels bedrijfseconomisch niet verantwoord is. Om deze reden zijn wij van mening dat verjaging met ondersteunend afschot uitsluitend mag plaatsvinden op percelen waarvoor is aangetoond dat sprake is van een reële schadedreiging met behulp van recente taxatierapporten die zijn opgesteld door een onafhankelijk en erkend taxateur.

Dat er alternatieven zijn voor verjaging met ondersteunend afschot is evident en de inzet van andersoortige preventieve middelen zullen wij op grond van de ontheffing eisen. Het gebruik van akoestische middelen zoals vogelafweerpistolen en geluidskanonnen veroorzaakt geluidsoverlast voor mens en dier en is daardoor niet onbeperkt inzetbaar. Andere preventieve middelen zoals kleppermolentjes, blikken en ratels, zijn middelen die arbeidsintensief zijn, maar slechts tot op zekere hoogte uitkomst bieden. Naar ons oordeel zijn er voor schadepreventie en bestrijding van schade door spreeuwen geen voldoende effectieve alternatieve middelen. Ondersteunend afschot is noodzakelijk om belangrijke schade aan landbouwgewassen (hoogstam kersenteelt) te kunnen beperken.

Ten aanzien van afschot gedurende een uur voor zonsopkomst en een uur na zonsondergang overwegen wij als volgt. Het FBP bevat geen nadere onderbouwing waarom afschot in de betrokken periode is vereist voor het bestrijden van schadedreiging in hoogstam kersenteelt. Verjaging met behulp van ondersteunend afschot wordt daarom alleen toegestaan tussen zonsopkomst en zonsondergang. Wij beperken het gebruik van de ontheffing tot de percelen met hoogstam kersenteelt binnen de wildbeheereenheden Kromme Rijn Gebied en Tussen Vecht en Oude Rijn. Verder stellen wij als aanvullende voorwaarde dat jaarlijks de schade van die wordt veroorzaakt door spreeuw wordt getaxeerd door een onafhankelijke erkende taxateur.

Ten aanzien van het jachtveldvereiste overwegen wij als volgt. De fruitpercelen van fruittelers in de wildbeheereenheden Kromme Rijn Gbied en Tussen Vecht en Oude Rijn hebben in de regel een oppervlakte van minder dan 40 hectare. Dit houdt in de praktijk in dat jachthouders voor wat betreft hun inzet hierop afhankelijk zijn van grondgebruikersverklaringen van eigenaren van aanpalende percelen. Deze blijken in de praktijk lastig te verkrijgen. Eerder hebben wij geen ontheffing verleend van het jachtveldvereiste aangezien in het FBP niet nader werd onderbouwd waarom een ontheffing van dit vereiste noodzakelijk zou zijn. Inmiddels is met het bovenstaande een dergelijke onderbouwing wel degelijk aangeleverd. Om deze reden besluiten wij dan ook alsnog ontheffing te verlenen van het jachtveldvereiste.

De ontheffinghouder c.q. gebruiker daarvan is verplicht, alvorens hij overgaat tot afschot, meerdere niet-dodelijke preventieve maatregelen in te zetten om spreeuwen te verjagen. De ontheffing verjaging met ondersteunde afschot is enkel beschikbaar gedurende de periode van rijpend fruit. Deze is in de hoogstam kersenteelt begin juni tot eind augustus. Wij beperken de periode voor het gebruik van deze ontheffing voor de jaarlijkse periode: 1 juni t/m 31 augustus.

7. Bezwaar

U kunt binnen zes weken na de dag waarop deze beschikking op de voorgeschreven wijze is bekendgemaakt een bezwaarschrift bij Gedeputeerde Staten van Utrecht indienen:

- Digitaal: gebruikt u hiervoor het formulier "Bezwaar tegen beslissing provinciaal bestuur met DigiD". Uw DigiD geldt als ondertekening. U vindt het formulier via: www.provincie-utrecht.nl onder loket / klacht, bezwaar of melding doorgeven / bezwaar tegen beslissing provincie;

⁸ ECLI:NL:RBGEL:2017:4072.

- Schriftelijk: t.a.v. de secretaris van de Awb- adviescommissie van PS en GS, postbus 80300, 3508 TH Utrecht. Het bezwaarschrift moet in ieder geval bevatten:
 - uw naam en adres;
 - de datum;
 - een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht (indien mogelijk, onder vermelding van het besluitnummer);
 - de reden van bezwaar;
 - ondertekening.

Aan de behandeling van een bezwaarschrift zijn voor de indiener geen kosten verbonden.

Overigens schort het indienen van een bezwaarschrift de werking van het besluit niet op. Als u niet kunt wachten op de normale behandeling van uw bezwaarschrift, hebt u de mogelijkheid om een voorlopige voorziening aan te vragen bij de rechtbank. U moet op dat moment ook al een bezwaarschrift hebben ingediend. Het verzoek om een voorlopige voorziening richt u aan de voorzieningenrechter van de Rechtbank Midden-Nederland, Sector bestuursrecht, postbus 16005, 3500 DA Utrecht.

8. Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking op het moment van bekendmaking door uitreiking of verzending aan de aanvrager. Van het besluit wordt mededeling gedaan op de website <http://www.officielebekendmakingen.nl>.

9. Overleg en informatie

Er kan tevens vergunning of ontheffing nodig zijn op grond van andere wetten of verordeningen. Wij adviseren u zo nodig contact op te nemen met uw gemeente en/of milieudienst, als u dit nog niet heeft gedaan.

Als u vragen heeft over de procedure en de inhoud, kunt u contact opnemen met ons Servicebureau via servicebureau@provincie-utrecht.nl, of op telefoonnummer 030 258 91 11.

10. Verzending

Dit besluit wordt verzonden aan de aanvrager van de ontheffing:

- Stichting Faunabeheereenheid Utrecht te Renswoude.

Een afschrift van deze ontheffing wordt verzonden aan:

- Politie Regio Utrecht, coördinator bijzondere wetten;
- Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Utrecht,
namens hen,

Teamleider Vergunningverlening Natuur en Landschap
Domein Landelijke Leefomgeving

BIJLAGE

Voorschriften - verjaging van spreeuw met ondersteunend afschot op percelen met hoogstam kersenteelt

Voorschriften verbonden aan het besluit van Gedeputeerde Staten van Utrecht van 2 februari 2023, zaaknummer Z2022-00000490.

Door gebruikmaking van dit besluit verklaart de gebruiker van deze ontheffing kennis te hebben genomen van de inhoud van op dit besluit van toepassing zijnde "Gebruiksvoorschriften behorende bij de aan de Faunabeheereenheid Utrecht verleende ontheffingen in kader van de Wet natuurbescherming", zoals deze van toepassing zijn op het moment dat van dit besluit gebruik wordt gemaakt. Deze gebruiksvoorschriften worden hier als herhaald en ingelast beschouwd en zijn te raadplegen via het webadres: <https://www.provincie-utrecht.nl/loket/vergunningen-ontheffingen/ontheffing-wet-natuurbescherming-dieren-en-planten>, onder het menu "Hoe vraag ik toestemming aan?" en vervolgens via de link "Beheer en schadebestrijding: gebruiksvoorschriften".

Naast de voorschriften die voortvloeien uit de Wet natuurbescherming zijn aan dit besluit op grond van artikel 5.3 van deze wet onderstaande voorschriften verbonden.

Specifieke voorschriften

Dit besluit:

1. geldt voor het doden van de spreeuw met behulp van het geweer ter ondersteuning bij verjagingsacties om belangrijke schade aan landbouwgewassen te voorkomen c.q. te beperken;
2. staat het gebruik van jachthonden, niet zijnde lange honden, toe ten behoeve van het opsporen en vangen van de spreeuw. Het middel is niet toegestaan als dodingsmiddel;
3. is uitsluitend te gebruiken in de jaarlijkse periode van rijpend fruit: 1 juni t/m 31 augustus;
4. is uitsluitend te gebruiken tussen zonsopgang en zonsondergang;
5. houdt in dat ontheffing wordt verleend voor de resterende looptijd van het Faunabeheerplan Utrecht 2019-2025;
6. geldt uitsluitend voor gebruik op percelen met hoogstam kersenteelt en percelen direct grenzend hieraan, binnen de Wildbeheereenheid Kromme Rijn Gebied en de Wildbeheereenheid Tussen Vecht en Oude Rijn, waarvoor een recente schadetaxatie (voorgaande oogstseizoen) is opgesteld door een onafhankelijke en erkende taxateur;
7. mag pas worden gebruikt indien, aantoonbaar, minimaal twee preventieve maatregelen uit de toepasselijke 'Faunaschade Preventie Kit Module' zijn ingezet;
8. staat niet toe dat hiervan gebruik wordt gemaakt op zon-, en erkende nationale feestdagen;
9. vereist dat afschot dat wordt gerealiseerd onder gebruikmaking hiervan, in tegenstelling tot het bepaalde in bovengenoemde gebruiksvoorschriften, binnen een termijn van 48 uur wordt geregistreerd in het hiertoe aangewezen registratiesysteem.

Limiet

Op dit besluit is een limiet van toepassing van maximaal 1.068 gedode spreeuwen per jaarlijkse periode welke niet mag worden overschreden. Gebruikers van deze ontheffing worden door de Faunabeheereenheid Utrecht geïnformeerd wanneer deze limiet in zicht komt en zij worden onverwijld geïnformeerd wanneer deze is bereikt.